

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.“

Èr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Ioan Chrysostom.

„Păstoriiul sufletesc are trebuință de multă prudență, și îi trebuiesc o mișă de ochi, ca să pôtă pătrunde și cunósce starea sufletelor încredințate păstoririi sale.“
(de sacerd. II. 4.)

Bărbatul, asupra căruia ne aprofundăm astăzi ochii minții și inimei noastre, este în desvoltarea bisericeii crestine o făclă aprinsă, carea luminează pentru tóte timpurile calea și direcțiunea, cum se punem în aplicare mijlócele bisericii Domnului: doctrina, cultul și disciplina.

Prin formularea cultului dumnezeiesc în forma, în carea se practică până în ziua de astăzi, a învățat pre om demnitatea cu carea se cinstim pre Dumneșeu, prin omiliile sale ne-a învățat să înțelegem sfânta scriptură, èr prin disciplina adevărat crestinescă, aplicată cu tótă rigórea față de sine și față de clerul și poporul său a învățat, și a deprins lumea crestină să înțelegă, ce însemnează a trăi pre acest pământ în spirit crestinesc. Ca bărbat de înaltă cultură generală umană și specială teologică, dēnsul în tóte scrierile și acțiunile sale îmbină frumșeța classicității antice cu puterea vieții morale crestine, și se face pre sine făclă aprinsă a frumșeții și iubirii evanghelice.

S'a născut la anul 347 în Antiochia din părinți nobili crestini. Tatăl său Secundus, carele ocupa o funcțiune înaltă în armată a murit curēnd după născerea lui; èr mama sa Anthusa și-a făcut de problemă a vieții buna educațiune, educațiunea în un spirit adevărat crestinesc a fiului ei.

Din anii de studiu ai lui Ioan esistă puține date istorice. Ceea ce se scie din acest timp cu pozitivitate este, că dēnsul a învățat arta oratoriei în școla lui Libaniu, cel mai renumit retor pagân al timpului său, și că pre lângă oratoriă s'a ocupat în tinerețe cu deosebită predilecțiune cu studiul sfintei

scripturi. Despre diligența și capacitatea desvoltată de Ioan în oratoriă în școla lui Libaniu, amintim ca cea mai bună mărturiă faptul, că întreat fiind Libaniu de catra amicii săi, când se afla pre patul morții, ca pre cine ar dori dēnsul, să aibă de următoriu, le-a răspuns: „pre Ioan, dacă nu mi-lar fi răpit crestini.“ (Sozomen h. e. VIII, 2).

După terminarea studiilor Ioan pășese în viața publică ca avocat. Nu-i place însè a-se ocupa cu lucrurile „lumii,“ și după puțină vreme se hotăresce a-se ocupa cu lucrurile lui Dumneșeu.

Ioan se pune pre sine din acest moment în servițiul crestinismului și al bisericii crestine. Nu era însè hotarit asupra împrejurării, că óre se între în servițiul bisericii ca cleric de mir, seau ca monach. Influența decideriă întru resolvirea, pre carea o-a luat în acestă privință Ioan, dēnsul însuși o ascrie mamei sale Anthusa. „Când mama a vedut aplecările mele, scrie Ioan Chrys. (în cartea s'a despre preoția I. 5). m'a luat de mână, și m'a dus în odaia, în carea m'am născut, și între șiróie de lacrimi mi-a dis: fiule: a voit Dumneșeu, ca să nu me bucur multă vreme de sprijinul tatălui tēu; mórtea lui a urmat îndată după durerile mele, întru cari te-am născut, făcēndu-te pre tine pré timpuriu orfan, èr pre mine veduvă. Durerile veduvei le cunósce numai cel ce le-a suferit. Dacă bărbatul murind lasă dupa sine veduvei o fetiță, acēsta face cu adevărat multă grije mamei, însè nici pre departe creșterea fetiții nu este împreunată cu cheltuieli și supărăre, precum este creșterea unui fecior, pentru că creșterea unui fecior este împreunată cu mii și mii de griji și supărări. Cu tóte acestea nimic nu m'a potut îndupleca, ca eu să-mè căsătoresc a doua óră, seau să aduc un alt bărbat în casa tatălui tēu. Eu am răbdat și am suferit tóte, încredințându-me ajutoriului lui Dumneșeu, și avēnd mângăierea, că privind la tine vedeam chipul tatălui tēu, pre carele îl portam în inima mea. De aceea tu ai fost bucuria mea, până când erai prunc mic, și încă nu poteai

vorbi. Acum cer dela tine o unică mulțămintă, și anume ca să nu mă faci pentru a doua oară văduvă, și să nu descepiți în mine de nou durerea, pre carea abia o-am potut potoli. Ascéptă să mor, pentru că mórtea mea póte că nu este departe. După ce însă mă vei fi predat pământului, și ósele mele vor zacé alăturia cu ósele tatălui tǎu, atunci mergi unde voiesci. Până când însă voi fi în viéță, rămâi la mine, ca să nu vatăm pre Dumneđeu fără motiv, părăsind pre mama ta, carea nu merită acésta dela tine. Eu nu voiesc, ca tu să întri în grijile lumii; din contră dorese, ca tu să-ai tótă linisceca sufletéscă, și chiar acésta trebuie să-ți rețină, dacă nu altceva. Tu poți să fii iubit de mii de ómeni. Te asiguréz însă, că nimenea nu-ți va poté da atáta libertate și linisceca mine, pentru că nu este nimenea pre acest pământ, carele să pórté în inima sa pacea și onórea ta ca mine.“

Am înregistrat aici aceste cuvinte de mamă, pentru ca să luăm cunoscínță, că Ioan, omul disciplinii crestinesci în tótă viéța sa, s'a supus disciplinii casnice familiare, cuvéntului și dorínței mamei sale; și deși avea dorínța a intra în tagma monachalá, a preferit a intra în clerul de mir.

Episcopul Melețiu, din mânilé căruia primise după terminarea studiilor botezul, îl chirotesi de cetetu. În acésta calitate zelul său crestinesc și fúmósele sale calitáți spirituale atraseră în grabă ateníunea lumii crestine asupra sa; și devenind mai multe episcopii din jurul Antiochiei în vacanță, — ochii comunelor bisericesci se îndreptară asupra dǎnsului și a amicului său Vasiliu (cel mare), — deși nici unul dintr'énșii nu avea etatea canonică. Într'a ceea așa se pare, mama sa Anthusa a trecut la cele eterne, ér Ioan părăsesce Antiochia, și merge în munții antiochieni, unde petrece șése ani în retragere, ocupându-se cu studiul și viéța ascetică; dar sdruncinându-și sánătatea la anul 380 s'a rentors în Antiochia, și a fost chirotonit de Episcopul Melețiu întrú diacon. Ca diacon a funcționat șése ani desvóltând o însemnată activitate literară și pastorală întrú îngrijirea și mângâierea credincioșilor.

La anul 386 a fost chirotonit întrú preot de Episcopul Flavian. Ca preot este la înálțimea misiunii, — punénd în aplicare cu tótă puterea consciinței și demnitáții ideile sale evanghelice depuse de dǎnsul în cartea sa întitulată „despre preotía.“ Ca preot este predicator de model, carele scie îmbina trebuínțele poporului cu doctrina evangheliei, ca păstoriu este părinte, care priveghéză în mod neadormit asupra turmei sale, ajutându-o cu sfatul și cu cuvéntul; ér ca sevêrsitoriu al cultului public dumneđeesc este o inimă adevérat religiósă îmbinata cu profundă erudițiune teologică, și prin acestea se face pre sine adevérat organ mijlocitoriu între om și Dumneđeu.

În calitate de preot a funcționat Chrysostom

12 ani, de o potriava iubit și prețuit de Episcopul și de poporul său. Tot în timpul acesta a scris o mulțime de tractate de adevérată valóre literară.

La anul 397 devenind în vacanță scaunul arhieriscopesc din Constantinopol, — dǎnsul fu ales de Arhieriscop prin voința unanimă a împératului Arcadiu, a clerului și a poporului. Ioan a fost condus în noua sa funcțiune numai printr'o violență. A fost adecă chiămat afară din cetate, și pus într'o trásură, carea stetea g ta, și condus la Constantinopol, unde se facuseră tóte pregătirile pentru chirotonia sa întrú Episcop.

Noua sa funcțiune era cea dǎntái funcțiune Arhierescă în partea orientálă a bisericii crestine, funcțiune greu de implinit mai cu sémă între împrejurările, în cari se găsea pre atunci starea religiósă-morală a poporului din capitală, carele era aplesat mai mult la pompă esternă, decât condus de puterea religiósă-morală a bisericii și evangheliei Domnului, care putere era programul de viéță al lui Crhisostom.

În Constantinopol lumea era deprinsă ca să védă pre Episcop cercetând curtea împéretéscă, cercurile aristocratice și ospétele bogatilor, și preste tot desvóltând splendóre și eleganță. Chrys. evita tóte acestea, și trăia retras, și venitele Episcopiei le întrebunța în parte mare pentru fapte de caritate crestinescă.

Față de cler și față de popor direcțiunea și strădania dǎnsului era îndreptată de a străplánta în viéța practică virtúțile crestine, pre cari dǎnsul le propoga în mod neobosit cu fapta și cu cuvéntul, — combaténd cu tótă asprimea viciile, și cu deosebire: lăcomia, vanitatea, întriga și alergarea după spectacole.

În ținuta sa față de puterea statului Chysostom apérá cu tótă puterea autonomia bisericescă. Se întéplă adecă, că în anii cei dǎntái ai Episcopiei sale la sfatul consulului Eutropiu, împératul Arcadie detrage bisericii dreptul de asil. Chysostom își ridică cu tótă puterea glasul contra acestei dispuséțiuni, dar fără succes. Nu mult după acésta însă cade în disgráția Eutropiu, și el însuși este silit să caute refugiu în biserică. Soldații se grămădesc asupra bisericii, și cer estradarea lui Eutropiu, ca se-l omóre. Episcopul însă îl iea în apérare; și în Dumineca urmátóriă ține poporului adunat în număr mare în biserică o cuvéntare, în carea arétă, și desvóltă nestatornicia bunurilor și rangurilor lumii acestia.

După câteva zile nemai sémțindu-se Eutropiu sigur în biserică, a scápat cu fuga, și a mers în insula Cipru, unde din porunca urmátóriului său în consulat Gainas a fost omorit.

În Dumineca cea mai de aprópe după mórtea lui Eutropiu ținu Chrysostom o cuvéntare, în carea desvóltă și dovedi caracterul neschimbăcios și vecinic al bisericii crestine față cu schimbările, la cari

sunt nentrupt espuse aședemintele omenesci. În această cuvântare, dice Chrysostom între altele următoarele: „Înainte cu câteva zile biserica era asediată. În palatul împăratului era spaimă; biserica era însă în siguranță conform promisiunii Domnului. Dice biserica, și sub biserică nu înțeleg locul, ci spiritul, nu înțeleg zidurile ci legile bisericii; pentru că biserica nu o formază zidurile și coperișul, ci credința și viața. Cel ce a fost trădat nu a fost trădat de biserică, pentru că dacă nu ar fi părăsit biserica, nu ar fi fost trădat. Biserica nu l'a părăsit, ci el a părăsit biserica. Nimic nu se poate asemăna cu biserica. Zidurile ei după timp se învechesc, biserica însă nu îmbetrănesc nici odată. Zidurile se pot dărâma de barbari, biserica însă nu o pot birui nici spiritele cele rele. Ceea ce dice eu în această privință nu sunt vorbe de laudă, ci adevăr. Toți cei ce au atacat biserica s'au nimicit înșiși pre ei. Biserica însă și-a ridicat capul ei spre Ceriuri. Biserica dispune de o astfel de mărire, ca: dacă este atacată, învinge, dacă este insultată, apare cu atât mai măreț; biserica poate primi lovituri și rane, dar nu poate fi supusă; biserica poate fi aruncată de valuri încôce și încolo, dar nu poate fi nimicită.“

Într'aceea se întâmplă cu Chrysostom ceea ce aproape de regulă se întâmplă cu toți oamenii de adevărată valoare pe terenul vieții și dezvoltării popoarelor. Succesele obținute de dânsul prin ținuta sa demnă și neobosită sa activitate pastorală îi fac mulți dușmani, cari țințesc a-l nimici. În fruntea acestor dușmani se pune Episcopul Alexandriei Teofil și împărătesa Eudoxia. În urma intrigelor țesute de acești doi, Ioan a fost depus prin un sinod anticanic, sub pretext, că ar fi vătămat pre împărătesa Eudoxia, prin ce s'a făcut vinovat de înaltă trădare.

Împăratul a aprobat această sentință, și l'a trimis în exiliu. Auzind de acesta poporul s'a revoltat, și s'a grămădit din toate părțile în biserică, ca să împedecă depărtarea Episcopului său. În fața acestei situațiuni Ioan, carele era resolus a-se supune forții, ține poporului o cuvântare, carea este și rămâne o vecinică marturie asupra ideilor lui despre viață și moarte, despre puterea darului preoției, și despre reportul evanghelic dintre Archiereu și poporul său.

A treia zi după condamnare Ioan Chrys. cedând puterii a fost deportat. Inimicii lui au triumfat; dar nemulțămirea poporului creștea; și întâmplându-se în noaptea următoare un cutremur de pământ la rugarea împărătesei fu rechemat acasă de împăratul Arcadie; er dușmanii lui trebuira să fugă din Constantinopol, ca să scape de furia poporului.

Rentors acasă a fost primit de popor cu mare însuflețire și cu adevărată pompă.

Într'aceea ura Eudoxiei față de Chrysostom isbucni de nou, mai cu sâma din motivul, că acesta combătea după amvon lăcomia, de carea era atât de

mult cuprinsă împărătesa Eudoxia; și Chrysostom fu condamnat de împăratul de nou la exiliu în anul 404, unde înfrânt de strapațele exiliului, muri la anul 407, rostind în césul morții cuvintele: „mărire ție Dómne pentru toate câte ai făcut mie.“

După moarte cunosce lumea adevărată lui valoare, și osemintele lui sub împăratul Teodosiu la anul 438 fură aduse la Constantinopol, și fură depuse în biserică sfinților apostoli din Constantinopol.

Astfelu s'a terminat viața acestui om, carele în tot decursul vieții sale s'a facut pre sine organ în serviciul voinței lui Dumnezeu ca om, ca preot și ca Archiereu, și prin acesta a devenit model de om, preot și Archiereu pentru toate timpurile.

Voidn a caracteriza viața și activitatea literară și pastorală a sfântului Ioan Chrysostom, constatăm, ca dânsul pre terenul oratoriei bisericesci îmbină puterea darului preoției cu un studiu profund în formă. El nu este un orator teoretic, ci are în vedere în toate cuvântările sale trebuințele practice și împrejurările vieții poporului, căruia predică, și în același timp nu înveță poporul numai prin cuvânt, ci și prin exemplu, prin viața sa adevărat creștină și de model.

Dânsul se exprimă în această privință în următorul mod:

„Mai mult decât prin cuvinte să îngrijim a birui pre păgâni prin ținuta noastră. Acesta este cel mai nimerit mod de a lupta. Acesta este dovédă nerăsturnabilă, dovéda prin fapte. Înzadar vom filsofa prin cuvinte, pentru că dacă noi (creștinii) nu ne vom areta mai buni, decât păgânii prin viața noastră, nu vom câștiga nimic. Păgânii nu se uită la cuvintele noastre, ci esaminează numai faptele noastre. Deci urmază mai întâi tu cuvintelor și doctrinelor, pre cari le propagi, și apoi cere, că se-te urmeze și alții. Pentru convertirea unui păgân la creștinism nu influințază atât de mult învierea unui om din morți, ca o viață înțeleptă creștină.“

Consciu acestei doctrine Chrysostom nu numai prin cuvântările și scrierile sale, ci mai cu sâma prin viața sa morală este, și rămâne o lumină pentru dezvoltarea și viitorul creștinismului.

Idealul de viață și preoție al sfântului Ioan Chrysostom este apostolul Pavel. După modelul acestuia și-a însușit dânsul stăpânia asupra vieții sale morale.

A fost sgomotos timpul, în care dânsul a trait. A fost esilat, și a murit în exiliu, pentru că intriga lumii de atunci reprezentată prin Eudoxia și Episcopul Alexandriei Teofil nu pot suferi virtuțile mari ale lui Chrysostom; dar biruința a fost a dânsului, pentru că a rămas credincios programei sale: că creștinismul, și numai virtuțile creștine sunt chimate a conduce popoarele pre toate terenele vieții.

Predică despre rugăciune.

„Paziți-ve, priveghiați și vă rugați, că nu știți când va veni acel timp.“ Marcu. 13—33.

Iubiților creștini! Priveghierea și rugăciunea sunt mijlocele, prin cari fie care creștin poate să dobândească mângăerea sufletului; dar și spre a se feri de relele cari nepăcinesc într'una sufletele omenilor.

Când i-se apropiă Mântuitoriului nostru Isus Christos sfârșitul acestei vieți trecătoare, în gradina Getsimanei, se rugă părintelui ceresc și aflând pe învățăcei dormind le duse: „Păziți-vă, priveghiați și vă rugați, că nu știți când va veni acel timp“ ca și când le ar fi spus, priveghiați și vă rugați căci acum sunt sufletele vóstre puse la ispită, — priveghiați căci este de lipsă ca în nenorocirea ce se apropie, să fiți gata ca se nu vă lăpădați de mine; căci în nenorocire se cere un suflet tare ca pétra de munte; rugați-ve că prin rugăciune să vi-se umple inima de mângăere și sufletul de putere.

Ah iubiților! câte sunt lipsele și neajunsurile și suferințele noastre. — Ce bine ar fi dacă și acuma ar fi M. Chr. aici pe pământ, căci în necasurile noastre am alerga la dânsul și am cere ajutoriul său și el nu ne ar lăsa ne mângăeți.

Dar de și nu e cu noi aici pre pământ petrecând, ore să fie așa de înalt tronul său, încât să nu putem străbate până la Dânsul? Să fie ore locuința Sa așa de îndepărtată, încât să nu ne putem apropié de dânsa? Avem însă și astăzi un mijloc Iubiți ascultatori, prin care putem să ajungem la Dânsul, să-i descoperim lipsele și dorințele noastre, și acest mijloc este rugăciunea.

Iertați-mi Iubiți ascultatori a vă atrage atențiunea asupra acestei materii, arătându-vă cum are să se facă rugăciunea. Vă rog fiți cu luare aminte.

Când voesce creștinul a se ruga, a se înfațișă înaintea tronului dumnezeesc spre a vorbi cu creatoriul lumii, să o facă acésta cu inimă pocăită și curată de tot felul de păcate. Căci rugăciunea ce purcede din inimă curată străbate cu repejunea fulgerului înălțimea ceriului; ér a păcătoșului nu să înalță la tronul ceresc, căci scris este: „pre păcătoși și nu-i ascultă Dumneșeu, ci de să închină cineva lui Dumneșeu din inimă curată, face voia lui, și pe acela 'l u ascultă Dumneșeu. (Ioan 9—31).

Plugariul dacă voesce ca sémênța să-i aducă la an fructe bune, mai nainte de a o arunca curățesce pământul de spini și polomindă. Așa și creștinul, numai atunci poate avé speranța că va gusta din fructele rugăciunei, dacă 'si va curăți inima sa de spinii păcatelor.

Drept aceea Iubiți ascultători, părăsiți păcatul, curățiți-vă inimele vóstre prin lacrimi de pocăință, și cu inimile curate vă rugați și apoi cererile vóstre, cari vor fi făcute cu inimă curata, vor fi ascultate de Dumneșeu, căci dîce Domnul „De veți rămâné intru mine, și cuvintele mele vor rămâné intru voi și ori ce veți cere, vi-să va da voue. (Ioan 15—17).

Mai departe trebuie să ne rugăm cu atențiune, sub ce se înțelege: când ne rugăm să nu să misce numai buzele, ér inima noastră să fie departe de aceea ce rostesc buzele; ci trebuie în momentul acela să departăm dela noi tóte grijile lumesci, cari ar împedecă rugăciunea noastră de a să înalța la tronul lui Dumneșeu.

Să ne rugăm cu umilință cătră Tatăl ceresc în deplină cunoscință a nedemnității noastre, căci daca noi nu ne vom ruga cu umilință, Dumneșeu ne va respinge cererea, precum dîce Iacob 4—6. „Domnul stă contra celor mândri, ér celor umiliți le dá dar.“ Umilința noastră să fie împreunată cu încrederea deplină în bunătatea lui Dumneșeu.

Drept aceea Iubiților creștini, nu este de ajuns ca în vremea când ve rugați să ve puneți numai mânila la olaltă, să vă bateți peptul vostru, să înge-nunchiați și să ridicați ochii vostri cătră ceriu; ci precum vă întruniți mânila așa să vă întruniți și inima și buzele și să simțiți, că stați înaintea lui Dumneșeu.

Aveți dar deplină încredere fiéscă în ajutoriul lui Dumneșeu, căci dacă el împărtășesce atâtea daruri și celora, cari nu strigă cătră dânsul, cum ar puté să nu vă asculte pe voi, care-l rugați cu încredere deplină.

Din încrederea fiéscă în bunătatea lui Dumneșeu urméză o altă însușire a rugăciunii, adeca: statornicia, adeca noi să nu desnădăjduim daca vedem, că rugăciunea nu a adus dintr'o dată rod; ci trebuie să continuăm și mai departe tot cu același zél și însuflețire. Pentru că plugariul un an de zile trebuie să aștepte până va culege fructele ostănelor sale, astfel și fructul rugăciunei noastre adese-ori îl gustăm numai după o așteptare îndelungată și statornică.

Ca rugăciunile noastre să străbata la ceriu și să afle bună primire la Domnul îndurărilor, e de lipsă mai departe să facem rugăciunea în numele lui Isus Christos fiul lui Dumneșeu. Căci păcatele noastre intru a tăta ne-au covârșit, încât nu suntem demni de a ne roga lui Dumneșeu și a fi ascultați de dânsul, și mulțimea păcatelor ne-ar duce la desnădăjduire, decă nu am avé un mijlocitoriu pre fiul lui Dumneșeu Isus Christos, carele ne asigură că ori ce vom cere dela Tatal în numele lui, vom dobândi: „Amin, amin dîc voue, că ori ce veți cere dela Tatal în numele meu, va da voue.“ (Ioan 16—23).

Deci cugetați Iubiți ascultători, la exemplul cel măreț al Mântuitoriului nostru cum se rógă în su-

ferințele sale, rugați-l să reverse în inima voastră simțăminte, zelul, iubirea, și insufletirea cu carea se roagă el la asemenea ocațiuni, căci rugăciunile voastre numai astfel vor fi ascultate, și cererile împlinite.

Stăruiți dară la fericirea la carea sunteți chemați, stăruiți în rugăciune, ca se fie bucuria voastră deplină. Nu lăsați nici o zi a trece, de a ve ridica adese-ori pe aripi de rugăciune la tronul părintelui dumnezeesc, rugați-vă în timp de necaz și ispită, ba-teți neincetat la porța cerescă, căci atunci veți împlini o datorință sfântă către Dumnezeu și către voi înși-ve ca creștini, și veți fi atunci locuință plăcută Duhului sfânt. Amin.

Stefan Fétu,
parochul Hinchirișului

Productele unor plante biblice.

(Continuare.)

IV. Tămăea.

Precum smirna, așa și tămăea a fost și este foarte însemnată în viața socială și bisericăscă a omenilor,

Tămăea, hebreesce: lebona, λιβανος, olibanum (oleum libani = thuris) a fost cunoscută cu mii de ani înainte de nascerea lui Christos; încă pe timpul când a grăit Creatorul lumii fără margini cu Moise, pe cum a deversese cartea a II a lui Moise, pag. 85, cap 30, 34. „Și a zis Domnul către Moise, ia ție mirosuri, și onih, și halvan mirositoriu, și tămăe curată, una cât alta se fie.“

Tot asemenea la pag. 85, cartea II. Moise, cap 30, 36. „Și vei tăie dintru acestea mărunți, și vei pune în prējma mărturiilor, de unde me voi arăta ție acolo, sfânta sfintelor va fi vouă tămăea“

Prorocul Issmia pag. 442 (cartea II. Esdrei) cap 13, 5. „I-au făcut lui vistierie mare, și pune a acolo mai nainte Manaa (jertfe) și tămăe, și vasele, și deciuéla grăului, și a vinului, și a untului de lemn, care era poruncite pentru Leviți, și pentru cântăreți, și pentru portari, și parga preoților.

Din citatele mai sus, se vede, că tămăea, s'a folosit din timpurile cele mai vechi. Înainte de deschiderea călii în jurul Africei, neguțetorii orientali, caravanii, au adus-o în spatele cămillelor încărcate, ca un articol însemnat, pe piețele Europei. Acesta o documentează ruinele hanurilor risipite pe pustiiile Asiei-mici și pe ale Arabiei.

Tămăea s'a întrebuințat în serviciile divine pagâne și în viața cântăreților — poeților — de pe atunci.

Magii dela răsărit, au cinstit cu tămăe nascerea mântuitorului lumii. Servitorii regilor antici ai Indiei purtau chădelnițe tămăetóre în prējma regilor și a óspeților curții. Locuitorii Romei vecinice au ars pe rug ca-

davrele tămăete ale iubiților lor, érá Turcii mohamedani au întrebuințat tămăea la unele ceremonii de ale lor.

Tămăea, înainte de asta cu mii de ani, a fost folosită, ca simbolul supunerii popórelor subjugate și ca medicină; și totuși până în timpurile nóstre, nime n'a știut răspunde pe întrebarea, că óre de unde e tămăea? și care-i óre țera ei? până la începutul vécului nostru, când Colebrooke, a demonstrat, că în munții Hindostanului încă se află *Boswellia thurifera*, lumea științifică a fost surprinsă, fiind că până atunci a ținut morțiș, că patria tămăei e India.

După cercetările nóue de astăzi, arborele de tămăe crește în Africa ostică, centrală și în Arabia.

După ce s'a început și deschis plutirea, navigațiunea în jurul Africei, tămăea ajungea la noi, pe o cale mijlocită (indirectă), prin comercianții anglezi, prin Anglia, care are țeri și insule în Asia orientală. Astfel cei mai mulți credeau, că cea mai bogată țară în tămăe e India, de-și scriitorii antici arată, că arborele de tămăe crește în partea ostică a Africei și în partea sudostică a Egiptului. Renumiții naturaliști și călători: Kempthorne, Vaughan, Schimper, Hochstetter și alții au documentat, că arborele de tămăe crește în Africa, începând dela cap Guardafui, pe litoralul Somali, Abisinia, Dar Fazoglu, de alungul Nilului alb, și véné. Înainte de asta, cu 35 de ani, renumitul călător al Africei centrale, Kotschy, descrie frumșea arborilor de tămăe sub cari s'a odihnit d'atâtea ori. Arborii sunt înalți de 5—6 metri, cu frunze aripate, (ca și ale nucului), prin coróna lor, atárn florile mirositoare, violete (lila), ca și ale iorgovanului (*Syringa vulgaris*) nostru. Scórța trupinei arborelui se despică de voie bună în lamele subțire, apoi atárn ca nișce fășii de hârtii și când vântul le adie, ele trémură flusturate și umple linișcea tainică lin și cu un dulce șopot.

Fășiile aceste subțire, ca hârtia și galbene, indigenii le folosesc ca hârtie și de pachetat (în comerț) pentru-aceea s'a și numit, arborele de tămăe African, *Boswellia papyrifera* Hochst.

De speciile arborilor africani de tămăe se țin: *Boswellia Frereana* Birdw., *B. Bhan-Dajiana* Birdw., *B. neglecta* S. Moore etc.

Totuși patria cea mai vechiă a tămăei tot Arabia sudică rămâne, care în vechime s'a numit Saba sau Sava, precum și documentéază biblia la pag. 609, prorocul Isaia, cap. 60, 6. „Și vor veni la tine turme de cămille, și te vor acoperi cămillele Madiamului și ale Gefarului, toți din Sava vor veni aducând aur, și tămăe vor aduce, și pétră scumpă vor aduce, și bine vor vesti mântuirea Domnului.“ La pag. 620, prorocul Ieremia cap. 6, 20. „Pentru ce-mi aduceți tămăe dela Sava, și scorțișórá din pá-mént de departe; și arderile cele de tot ale voastre nu sunt primite, și jertfele voastre nu m'au indulcit pe mine.“

Atât biblia, și scrietorii sciinței antice înainte de Isus, cât și cei după mórtea lui, au afirmat, că în Arabia se află tămăe multă; érá Humboldt și mai târziu.

Cartner, medic englez a documentat, că în patria vechiă a tămăei, în partea sudostică a Arabiei, într'adevăr se află o specie a arborelui de tămăe, *Boswellia Carterii*, Birdwood, care se deosebește de toate celelalte specii de *Boswellii*.

V. Bdellium.

În biblie se vorbește și despre manna, care pe cum dice biblia hebraică sémănă foarte mult, cu hebraicul *bdolach*, βδέλλα seu βδέλλιον, *bdellium*.

Pe cum e de greu a sci, ce a putut fi manna aceea, cădută din ceriu, din care s'au hrănit Jidovii în pustie, aprópe tot așa de greu este a afla însemnătatea cuvântului „bdolach.“

La pag. 133 Moise cartea II. cap. 11, 7. aflăm: „Și manna ca sémânța coriandrului era, și chipul ei, ca chipul cristalului.“ Prin versul acesta Moise spune, că manna este de forma sémântelor plantei coriandru.

Textul „ca chipul cristalului“, care ar fi se corespundă textului hebraic, este rău tradus, pentru că în cele mai multe biblii cuvântul *bdolach* (în biblia de Șaguna — cristal) este tradus cu *bdellium*, care însemnă o specie de reșină, și este foarte natural, că are o față ca și cristalul.

Ce privesce colórea și gustul mannei, Moise dice, la pag. 71, cartea II. cap 16, 31. „Și au numit fiii lui Israil numele acestea, manna, și era ca sémânța coriandrului albă: era gustul ei ca azima cu miere.“

Adevératul înțeles al cuvântului „bdolach,“ s'a aflat pe temelul comparațiunii limbistice, ca și „*ladanum*.“ Unii dintre botanici, pe baza scrierilor antici susțin, că reșina „*bdellium*“ este productul tufișórei *Balsamodendron africanum* Arn., care trăiesce în părțile tropice ale Africei, dela litoralul Senegambiei, cruciș preste Africa până la țermurii ei ostici. Alți botanici, pe temelul cercetărilor mai noué, constată pozitiv, că „*bdellium*“ este productul tufei *Balsamodendron Mukul Hooker*, care se află în Asia, în Beludșistan și de alungul țermurilor inferioari ai rîului Indus. Acesta o afirmă și Moise, pag. 5, cartea I. cap. 2, 11... „Numele unuia Fison: acesta încunjură tot pământul Evilatului, acolo este aur.“ Iosephus Iustus explică, că rîul Fison este Indus, era țera Evilatului este litoralul rîului. Acest adevér întru toate consună cu mărturisirile lui Plinius și ale altora scrietori vechi, cari afirmă, că patria reșinei „*bdellium*“ este India.

„*Bdellium*“ izvorește, se scurge prin scórța arborelui *Balsamodendron Mukul Hooker* în bucăți mari ca nucile. Colórea *bdellium*-ului este brunetă-deschisă, sau ca céra seină, transparentă, la pipăit aspră. Are un miros ascuțit și gust usturoiu-amar.

Precum smirna și tămăea, așa și *bdellium*, în timpurile vechi, s'a folosit ca medicină și ca o parte însemnată în miresmele bine mirositoare. Astăzi numai însemnătate botanică și biblică mai are.

VI. Balsam-ul.

Dintre miresmele bine-mirositoare, cea mai plăcută și mai scumpă este balsamul, hebreesce „*besam*.“

Balsamul este un fluid mirositor de colóre gălbue. Tufișóra, care produce balsamul este de mărimea gardului viu (*Lycium barbare*) al nostru, cu frunze ca trifoiul, cu flori mititele albe și mirositoare. Patria tufei de balsam e Arabia muntósă și dumbrăvile ținutului Mecca și Medina.

În „Cântarea cântărilor“ a împératului Solomon, vine vorbă despre balsam pag. 568, cap. 5, 1. „Pogóre-se frațiorul meu în grădina sa, și se mănânce din rodul pómelor sale. Întrat-am în grădina mea, cules-am smirna mea cu mirosurile mele, mâncat-am pânea mea cu mierea mea, băt-am vinul meu cu laptele meu“...etc.

Textul „cules-am smirna mea cu mirosurile*) mele“ nu este destul de clar. Se vede, că balsamul s'a tradus simplu cu mirosuri

Mai sunt încă două pasaje biblice, în care vine amintire despre „balsam,“ tot în cartea „Cântarea cântărilor“ pag. 568. cap. 5, 13. „Fălciile lui ca năstrăpile cele de miros, care slobod mirosuri, buzele lui crini, care pică smirna plină.“

„Năstrăpile cele de miros“ însemnă straturi cu balsam.**)

În urmă în „Cântarea cântărilor“ pag. 568. cap. 6, 1. „Frățiorul meu s'a pogorit în gradina sa, la năstrăpile mirosului, se pască în grădini, și se culégă crini.“

„Năstrăpile mirosului,“ au tot aceeași însemnătate, ce o-am amintit la explicarea cap. 5, 13. adică straturi cu balsam,***) despre cari voiu vorbi mai la vale.

„Balsamul“ se produce din tufișóra de balsam, ce crește în Galaad, de unde și-a primit și numele *Balsamodendron gileadense* Kunth.

Balsamul crud, când se strécóră, când asudă prin scórța subțire, din crengile fragede ale tufișórei, are colóre surie-mohorită și e bălos, sétinde. El se póte culege numai în țilele cele mai ferbinți ale verei, anume așa, că balsamul înmulțit în vasele plantei și face singur cale,

*) În biblia, *Illustrirte Pracht Bibel* von Professor Dr. Julius Fürst. Leipzig. 1874. la pag. 1585 dice: „Ich bin gekommen nach meinem Garten, o meine Schwester, o Braut, habe gepflückt meine Myrrhe sammt meinem Balsam, habe gegessen meinen Seim mit meinem Honig, getrunken meinem Wein mit meiner Milch.“

**) Dr. Julius Fürst în opul citat pag. 1586. „Seine Wangen wie würzige Balsambeete, gleich Anhöhen von Würzenfeldern, seine Lippen sind gleich Rosen, träufelnd von fließender Myrrhe!“

***) Dr. Julius Fürst, opul citat, pag. 1586. „Mein Geliebter zog nach seinem Garten hinab, zu dem würzigen Balsambeeten, zu weiden in den Gärten und Lilien zu pflücken.“

ca se iese la lumină și acesta e cel mai prețios — sau se culege și așa, că risipesc, despõe tufişora de frunze și apoi sfășie scórta cu cuțitul, adecă îl scot cu de asila la ivelă, — acesta e mai eftin. Apoi îl culeg cu degetele în vase de sticlă, cari le ingrópă în pământ, în straturi*) și când arșița sórelui de preste dîuă arde mai ferbinte, le desgrópă și le pun în fața sórelui. După ce fluidul s'a limpedit și apa séu pământul,*) care conține fluidul s'a alinat pe fundul vasului, atunci încet și cu băgare de sémă culeg balsamul de pe de asupra apei.

Acesta este balsamul de Mecca, de și numirea asta nu e potrivită, fiindcă în ținutul orașului Mecca nu se produce.

Tufa, care produce balsamul scump și adevérat trăește numai în valea Ierichonului și în apropierea acesteia, în Galaad.

Valea Ierichonului zace în o departare mică de Marea-mórtă, cu 100—150 de metri mai jos, decât suprafața Mării-mediterane, ca un ostrov scutit de vânturi aspre și încăldít de rađa sórelui de améđi. Posiția ei geografică, atât de plăcută, dá vieță palmilor, roselor și tufei de balsam, care pe vremea înfloririi, la adierea ușórá a bórei, umplu valea de dulce și tainic miros desfătător.

Cumcă balsamul se produce numai în Ierichon și Galaad, acésta ni-o mărturisesc cartea prorocului Ieremia, pag. 622. cap. 8, 22. „Și au nu este réșină**) în Galaad; a doftor nu este acolo; pentru-ce nu s'au suit vindecarea fetei poporului meu.“ Érá la pagina 652, cap. 46, 11. „Sue-te în Galaad, și ia réșină feciórei fetei Egiptului, îndéșert s'au înmulțit vindecările tale, folos nu este ție.“

În aceste citate se plânge prorocul, că nu mai este leac pentru vindecarea bólelor și stricăciunei inmorale ale poporului jidovesc, decât numai în balsamul din Galaad, ba póte nici în acela.

Balsamul a fost tot-deuna cel mai plăcut odor în lume, și fiindcă se produce fórte puțin, tot odată e și cel mai scump întré parfumuri. Cățiva stropi, chiar și în Arabia s'a plătit și sé plătesc cu bani gri.

Mihaiu Pêrvu.

(Va urma.)

*) Straturile cu balsam, se numesc în biblie năstrăpile mirosului, veđi citatul din cântarea cântărilor, cap. 5. v. 13 și cap 6 v. 1.

**) Balsamul, care picură din crenguțe pe pământ, îl string cu pământ cu tot și apoi îl pun în sticle și tórnă apă pe el.

**) Réșina, tradus din grecescul ρητινη, coréspunde înțelesului cuvéntului hebraic „țeri“ s'au „țori,“ precum și siriacului și caldaicului „țara.“ Cuvintele aceste străine însemná: scurge, asudă, crépă (mizga, sucul unei plante). Așa se pot traduce cu cuvintele: réșină, balsam, suc, mizgă. În citatele de mai sus, se póte traduce potrivit cu cuvéntul, b a l s a m.

D I V E R S E.

* *Centenariul teologiei sêrbesci din Carlovêț.* Aflăm din foile sêrbesci, că teologia ortodoxă sêrbescă din Carlovêț cu 1 Februarie v. c. a intrat în anul 100 al existenței sale. Din incidentul acestei zile în catedral Carlovêțului s'a sêvêșit sfânta Liturgie, la care a pontificat I. P. S. S. patriarhul Georgie Brancovici asistat de toți preoții și călugerii din gremiu, ér după sfânta Liturgie s'a ținut și un parastas pentru odichna tuturor profesorilor reposti ai teologiei. Tot din acest incident s'a născut ideia, de a se ridica în Carlovêț un monument metropolitului Stefan Stratimirovici, fundatorelui teologiei, al alumneului și al residenței metropolitane sêrbesci. S'au luat măsuri ca acest centenariu al scólelor sêrbesci, adecă al teologiei, al gimnasiului și al alumneului, sé se serbeze cu mai multă demnitate. În scopul acesta I. P. S. patriarhul a oferit 1000 fl. ca spese pentru serbările ce se vor face în curénd la Carlovêț. S'a ales și un comitet, care va arangia serbările și va emite un apel cătră tótă suflarea sêrbescă, carea va avè se realizeze ideia ridicărei unui mărêț monument marelui archiereu Stefan Stratimirovici, fondatorelui teologiei din Carlovêț și al scólelor medii din Neoplanta.

* *Catastrofa cutremurului de pământ în Zante.* Cutremurile de pământ din 7 și 8 l. c. n. au causat catastrofă teribilă în Zante. Numêrul ómenilor morți și răniți este enorm. Spitalul s'a dărímat și a îngropat pe cei mai mulți bolnavi, ce se aflau în el. Până acum e cunoscut, că preste 300 de ómeni au cădút jerttă catastrofei. În unele locuri s'a deschis pământul și a înghițit tot, ce s'a aflat pe el. Panica și miseria între locuitori e mare și afară de aceste a mai erupt și tifusul din cauza fómetei. Acest cutremur, după cum s'a constatat, e cea mai mare nenorocire, ce a venit asupra Greciei. Insula Zante, numită mai înainte grădina Greciei, a rémas numai o grămadă de ruine.

Dintre opurile apărute în tipografia diecesană rom. greco-orientală din ARAD,

se pot procura următórele :

Istoria pedagogiei de *Dr. Petru Pipoș*, prof. Prețul 2 fl. **Conferințe publice**, editura Asociațiunei naționale Aradane. 1892. Prețul 80 cr.

Leccióni din Gramatica limbei române, pentru scóle poporali, de *Ioan Ilíca*, invêțător. Prețul 25 cr.

Colindi și Cântece poporali culese de *T. Daul*, inv. Preț. 25 cr.

Metodica scólei poporale de *Dr. Petru Pipoș*, profesor. — II. Partea spețială. — Prețul 1 fl.

Didactica pentru elevii institutelor pedagogice, de *Dr. Petru Pipoș*, profesor. — Edițiunea a dóua — Prețul 70 cr.

Curs practic despre cultivarea pomilor și a frăgarilor, lucrat după a lui Paul Gónczi, pentru invêțători și privați de *Ioan Pop Reteganul*, invêțător. — Prețul 30 cr.

Eticheta — studiu social, de *Iosif Ioan Ardelean*, paroch rom. gr. or. — Prețul 60 cr. v. a.

Cuvântări bisericesti și funebrale de *Iosif Ioan Ardelean*, paroch român gr.-or. — Prețul 1 fl. v. a.

Fabulele lui D. Cichindeal, de *Ioan Russu*, fost paroch al Aradului. Prețul 1 fl.

Compendiu de Geografie Universală, pentru școlile medie și preparandiale de *Teodor Ceantea*, profesor (edițiunea a II-a. cu figuri originale intercalate în text). Prețul 1 fl. 50 cr.

Aritmetica generală și specială. Manual didactic elaborat în usul preparandiilor (școlilor comerciale și medie, cum și a tuturor privaților) de *Teodor Ceantea*, prof. Prețul 1 fl. 50 cr.

Detorințe și drepturi, de *Dr. Giorgiu Popa*, Prețul 40 cr.

Florile Inimei, „Poesii“ de *Isaia B. Bosco*. Edițiunea tipografiei române a diecesei Aradului. Prețul 80 cr.

Istoria Naturală, pentru școlile elementare de *Dr. Paul Vasiciu*. Prețul 45 cr.

Compendiu de Pedagogie, de *Dr. Lazar Petroviciu*. Prețul 1 fl. 50 cr.

Despre legume, plântarea și creșterea lor de *Nicolau Avram*, învățător în Totvaradia. Prețul 60 cr.

Istoria biblică, adeca testamentul vechiu și nou. Pentru școle poporane. Edițiunea III. de *Dr. G. Popa*. Prețul 10 cr.

Legea despre „pensionarea învățătorilor“ tradusă și esplicată de *Blasiu Codrean*, învățătoriu. Prețul 1 fl. 05 cr.

De la 10 exemplare deodată comandate și solvite se dă unul (1) rabat, din ori care op, și expedate franco prin postă. — Iar câte 1 exemplar singuratic comandat, rogăm a se adauge încă 5 cr. pentru expediție (franco.)

Concurs.

Pentru deplinirea stațiunii învățătoresci dela școla a 2-a gr. or. română din comuna **Șicula**, devenită vacantă prin pensionarea veteranului învățătoriu **Ioan Balint**, — inspectoratul Boroșineului diecesa Arad — se escrie concurs cu terminul de alegere pe ziua de **7 Martie st. v.**

Emolumintele acestei stațiuni sunt: 1) Salariu în bani gata 300 fl. 2) 10 fl. pentru conferință, 3) 40 fl. pentru cuartir. 4) 1 juger de pământ 5) 8 stângeni de lemne din care are a-se încălzi și școla.

Doritorii de a recurge sunt potțiți în terminul sus indicat a-și trimitte petițiunile la adresa Pré On. Domn protopresbiter **Ioan Cornea** în Boroșjenő, cotul Arad instruite pe lângă prescriesele legeri, având a se presenta la sf. Biserică spre a-și areta desteritatea în cântările bisnicesci.

Din ședința comitetului parochial gr. or. ținută în Șicula la 1 Februarie 1893.

Florian Monța, m. p.   *Georgiu Crucean*, m. p.
preș. com. par.   not. com. par.

Cu scirea mea: **IOAN CORNEA**, m. p. inspec. școl.

Pre baza și sub condițiunile înaltului decis consistorial dto 17/29 Dec. 1892. Nr. 5593 pentru capelania temporală pre lângă veteranul preot **Iosif Suci** u din **Lipova**, prin acésta se escrie concurs cu termin de **30 de zile dela prima publicare**.

Emolumintele împreunate cu parochia veteranului preot **Iosif Suci** u sunt:

1. Una sesiune parochială cu un venit mediu anual de 250 fl.
  2. Birul preoțesc computat anual la an cu 160 fl. v. a.
  3. Venitele stolare computate la an cu 300 fl. v. a.
- Aceste venite computate în calcul mediu dau un venit anual aproximativ 710 fl. v. a.

Din aceste venite alegendul capelan va folosi; pre cât timp va fi în viață veteranul preot **Iosif Suci** u una sesiune întregă de pământ, conform decisului Ven. Consistoriu mai sus numit, ér din venitele birali și stolari una a 3-a parte și respective birul și stolele dela acei parochiani, cari s'au adnexat la parochia preotului **Suci** u, prin reducerea parochiei reposatului preot **Christofor Ginchiciu**.

Capelanul alegând, având purtari bune, după încetarea din viață a veteranului preot **Iosif Suci** u va urma ca paroch în parochia actuală a preotului **Suci** u.

Recurenții la acésta capelanie sunt avisați: recursele lor instruite conform dispușețiunilor stat. org. și regulamântului pentru parochii de cl. II., adresate comitetului parochial, a-le subserne subscrișului protopresbiter **Voicu Hamsea** în **Lipova (B.-Lippa)** până la terminul sus indicat, având a-se presenta în vre-o Duminecă s'au serbătore în s-ta Biserică din **Lipova** spre a-și areta desteritatea în cele rituale și respective în predicare.

Se notéză ca recurenții cu cualificațiune de cl. I-a vor fi preferiți.

Lipova 21 Ianuarie 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **VOICU HAMSEA**, m. p. protopresbiter.

—□—

În nex cu Înalta resoluțiune consistorială dto 13/25. Novembre 1892. Nr. 4715. — pentru deplinirea parochiei vacante din comuna **Batta** — protopresbiteratul **Lipovei**, — se escrie concurs cu terminul de **30 de zile dela prima publicare**.

Emolumentele anuali împreunate cu acésta parochiă sunt:

Una sesiune parochială și celelalte venite stolari și birali usnate, cari tóte, computate în bani dau un venit anual aproximativ de 600 fl. v. a.

Recurenții sunt avisați, ca recursele lor instruite conform recerînțelor legali pentru parochie de cl. II. și adresate comitetului parochial din **Batta**; se le subserne subscrișului protopresbiter în **B.-Lippa**, până la terminul de mai sus; precum și a se presenta în vre-o Duminecă séu serbătore în S-ta Biserică din **Batta** spre a-și areta desteritatea în cele rituale și în predicare.

Batta, 8/20. Dècemvre 1892.

Comitetul parochial

În conțelegere cu mine: **VOICU HAMSEA**, m. p. protopresbiter.

—□—